

Till dessa utgifters bestridande har Föreningen haft följande tillgångar:

Obligationer till belopp	5,300: —	
Under år 1876 influtne testamentsmedel	6,000: —	
Under innevarande år d:o d:o	4,000: —	
Lån upptagna mot inteckning i ofvanstående fastighet	20,800: —	
Lån upptagna för tillfället genom skattmästarens försorg	5,100: —	
Kontant för öfrigt	741: 52	41,941: 52

Stockholm i Januari 1877.

J. L. Leyonmarck,
Föreningens Skattmästare.

N:o 11.

Af Herr Frith. Grafström: Om ändring i sättet för Domkapitelns upprättande af förslag till presterliga sysslor samt om utsträckning af församlingarnas rätt att kalla 4:de profpredikant.

Kongl. Maj:t har nyligen på grund af Riksdagens och Kyrkomötets underdåniga hemställan upphäft den s. k. jus indigenatus. Likväl kvarstår ännu en rättighet, som väl endast oegentligt kan dit hänföras, men som likvisst med den upphäfdade infödingsrätten står i ett visst samman-

hang. Jag menar den rättighet, som ännu tillkommer de prester, hvilka hafva ingått till tienstgöring i ett visst stift, att ensamme uppföras på förslag till alla de sysslor, öfver hvilka detta stifts styrelse eger att upprätta ett sådant; liksom å andra sidan den inskränkning, som förbjuder hvarje prestman att hos ett Domkapitel öfver ett annat stift än det han anses tillhöra anmäla sig såsom sökande till någon ledigvarande presterlig syssla. Denna inskränkning kan synas icke främja församlingarnas sannskyldiga nytta, ty det borde icke kunna nekas, att ju flera sökande sig anmäla till en syssla, desto lättare skulle det vara för biskop och kapitel att upprätta ett förslag till församlingarnas fromma. Äfvenså synes den prestbrist, som nu i många stift förefinnes, kunna motverkas, derest obefordrade prestmän från andra stift skulle kunna någon gång fylla de ledigheter, som i de förstnämnda stiften kunna yppas och som nu skola fyllas endast genom deras eget obefordrade presterskap. Dessutom kan det väl från en allmän rättssynpunkt knappast nekas, att ju icke presterliga sysslor, såväl som alla andra tjenstebefattningar, de vid skolan, vare sig elementarskolan eller folkskolan, icke undantagna, må kunna få sökas af hvilken dertill kompetent svensk medborgare som helst, oberoende af hvilket stift han tillhör.

Likväl gälla lagar för presterlig befördran, som framkalla åtskilliga, som mig synes, berättigade betänkligheter, när fråga väckes om borttagande af denna inskränkning. Jag menar det för svenska kyrkan egenomliga förhållande, att alla församlingar öfver hela riket äro delade i 3:ne klasser, och att förslaget till en ledig syssla skall upprättas efter föreskrifter, olika allt eftersom lägenheten tillhör den eller den klassen, utan att ett omdöme om den sökandes särskilda lämplighet för den sökta platsen får vid förslaget göra sig gällande. Till den första klassen höra, såsom bekant är, de största och mest inkomstgifvande gällén. Till ett rum å förslaget till ett sådant pastorat gifva så kallade lärdomsmeriter företrädesrätt. Till den tredje klassen höra de minsta pastoraten. Till ett förslagrúm å dessa, äfvensom till alla komministraturer, gifva tjensteår företräde. Hvad beträffar den andra klassen, dit de medelstora pastoraten räknas, så gäller, att vid förslags upprättande till sådana skola både lärdomsmeriter och tjensteår tagas i betraktande och efter antagna valörer sins emellan afvägas. När nu sådant eger rum, så blefve följden, om den ofvannämnda inskränkningen borttoges och antalet af sökande till en ledig tjenst således ökades, att församlingarna dermed vore föga hulpna. Biskop och kapitel, bundna af objektiva föreskrifter, vore endast så mycket mera, ju flera sökande sig anmälde, tvungna att fylla förslaget på ett sätt, som helt säkert ganska ofta skulle illa mot-

svara församlingarnas verkliga behof. Ena gången skulle må hända förslaget till ett både till folkmängd och inkomster stort pastorat fyllas med 3 i presterlig tjenstgöring fullkomligt oerfarne lärde män; en annan gång förslaget till ett annat pastorat fyllas med 3:ne gamla transport-sökande, under det kanske ej sällan förslagen till de minsta pastoraten och komministraturerna skulle utgöras af 3:ne ålderstigna, odugliga adjunkter. Så länge nu gällande befordringslag eger bestånd, är således en utvidgning af den presterliga ansökningsrätten knappast önskvärd.

Med skäl må väl sägas, att denna lag för presterlig befordran blottar mången sida för rättmätigt klander. Aldrig har väl mera ohöjd än genom denna lagstiftning framträdt den åsigten, att embetet icke så mycket är till för deras skull, som af detsamma skola betjenas, som fastmer för de obefordrades skull. Ty icke kan väl någon påstå, att en församling, som ger sin pastor stora inkomster, har mera behof af en lärd själasörjare än en mindre, och icke heller omvänt, att en liten församling har mera behof af den erfarenhet, som en långvarig tjenstgöring medför, än en stor församling. När nu härtill kommer, att denna klassifikation af pastoraten uppgöres på prestmötena af presterskapet ensamt utan församlingarnas hörande, så kan väl icke nekas, att detta innebär ett ingrepp i församlingarnas rätt. Sferen af till pastoraten mer eller mindre kompetente sökande ändras nästan vid hvartenda prestmöte, i och med det pastoraten flyttas till högre eller lägre klass.

Egendomlig är i sanning denna pastoratens klassifikation och torde sakna sitt motstycke i något land. Den är icke heller gammal i vårt eget. Carl XI:s kyrkolag vet intet derom. Jag tror mig kunna säga, att det är det Kongl. cirkulärbrevet af den 21 Augusti 1786, som infört denna ordning. Afsigten dermed är utan tvifvel värd allt beröm. Några årtionden förut hade den åsigten i vårt land gjort sig gällande, att vid all befordran skulle tjensteålder gifva ett obetingadt företräde. Derigenom fans ingen sporre för unga prester att vinnlägga sig om mera djupgående lärda studier. Det var för att främja lärdomen ibland presterskapet som detta Kongl. cirkulärbref utfärdades. Lärdomen fick sig der tillerkänd en företrädesrätt till de förnämsta presterliga tjensterna, under det att man ju ändå ville bibehålla de lägre såsom uppmuntran åt ett klanderfritt, mångårigt arbete i embetet. Att man dock icke var fullt belåten med de objektiva grunder, som man genom dessa stadganden lagt för den presterliga befordran, vittna åtskilliga förklaringar och tillägg, som tid efter annan gjordes till detta cirkulärbref, särskildt genom ett nytt sådant af den 24 Januari 1811. Man har sedan dess ofta känt det obehöriga trycket af dessa befordringsgrunder. Detta har visat

sig i församlingarnas missbelåtenhet med de upprättade förslagen och det deraf härledda allt mer högljudda yrkandet på vidsträcktare rättighet att kalla 4:de profpredikant, och det har äfven visat sig genom ett Kongl. cirkulär af den 31 Maj 1867, som i någon liten mån lossar på de hitills gällande föreskrifterna.

En olägenhet, som ock bör framhållas, är det tillfälle, som denna lag lemuar för intriger. När nemligen på förhand kan beräknas att, om den eller den, som har det betyget eller de tjänstären, annäler sig som sökande, en annan farlig medtäflare kan från förslaget utestängas, så anskaffas stundom någon, hvilkens uppgift blir att åstadkomma en sådan utestängning genom intagandet af ett förslagsrum, utan att han har någon allvarlig mening med den sökta sysslan. Sådana intriger kunna omöjligen för närvarande förekommas.

Man har svårt att förstå, hvarföre icke biskopen med sitt kapitel, lika väl som hvarje annan chef, skulle kunna, oberoende af stela yttre föreskrifter, afgifva ett motiveradt, på personlig uppfattning hvilande förord för åtminstone en af de sökande och framträda nu såsom fordomdags med en verklig rekommendation inför församlingen, som antingen i sista hand (i konsistoriella pastorat) tillsätter tjensten, eller ock med ett ytterligare förord hänskjuter utnämningen till Kongl. Maj:t (i regala). Mig synes, att derigenom skulle biskop och kapitel också höjas från den underordnade befattning, som de nu taga vid förslags upprättande, då de ju egentligen ej hafva annat att göra än hopsummera betyg och tjänsteår; och särskildt biskopen uppträda inför församlingen mera i öfverensstämmelse med sitt embete, då han, sättande sig in i församlingens behof och önskingar, framlägger sitt förord, hvilket ju dock icke gifve honom någon obehörig makt, alldenstund det ju af församlingen icke behöfde hörsammas. Jag vågar dock tro, att, om en sådan rättighet med måtta, klokhet och kärlek till församlingen handhades, så skulle också församlingarnas rättighet att kalla 4:de profpredikant endast sällan begagnas. Men mig synes, att församlingarna böra hafva en sådan rättighet för att kunna motväga denna biskopens rekommendationsrätt, för den händelse den skulle missbrukas; och jag har svårt att förstå, huru några församlingar kunna förmenas denna rättighet, då den tillerkänts andra. Och då dessutom förslaget skall innehålla 3:ne rum, så finnes ju derjemte tillfälle att på de 2:ne andra rummen insätta de bland de sökande, som dertill äro berättigade efter rent objektiva grunder, utan att vederbörande för dessa förslagsrum finge låta någon subjektiv uppfattning af den enes eller andres större lämplighet göra sig gällande. Och om då de olika rättigheterna af vare sig lärdomsmeriter eller tjänsteår vid

hvarje förslag tillgodosågos, så hade man ju tillfredsställt den åstundan, hvaraf Gustaf III:s Kongl. bref af 1786 är ett uttryck, och gifvit både lärdomen och den mångåriga, oklandrade tjenstgöringen ett erkännande och en uppmuntran, utan att den konstlade klassifikationen af pastorat längre behöfde ifrågakomma. Genom en sådan förändring af lagen för förslags upprättande till presterliga sysslor skulle utan ringaste fara, men till församlingarnas stora bättnad, ansökningsrätten kunna utsträckas öfver hela riket.

Tilläggas bör, att det nya kyrkolagsförslaget icke har borttagit den ofvannämnda klassifikationen, men inskränkt klassernas antal från 3 till 2. Mig synes klassifikationens olägenhet derigenom endast så mycket tydligare framstå, ty, om rikets pastorat indelas i 2:ne klasser, af hvilka den första omfattar sådana, vid hvilkas tillsättande lärdomsmeriter skola afses, och den andra sådana, vid hvilkas tillsättande tjensteår skola gälla, men den nu befintliga mellanliggande klassen, som omfattar större delen af församlingar och der vid förslags upprättande det ena slaget af meriter skall vägas mot det andra, helt och hållet bortfaller och i stället de tvenne andra utsträckas öfver dess afträdda område, så blir följderna deraf den, att lärdomsmeriter och tjensteårsmeriter endast mera oförsonligt än förut framträda mot hvarandra.

Med anledning af hvad jag nu haft äran anföra får jag vördsamt föreslå:

1:o) Upphävande af gällande stadgar för domkapitlens upprättande af förslag till presterliga tjänster, och ett nytt stadgande ungefär så lydande:

1. Vid upprättande af förslag till lediga presterliga tjänster skall intet afseende fästas på den klassifikation af lägenheterna, som för andra ändamål kan anses vara behöflig, utan skall domkapitlet bland de kompetente sökande uppföra *i första rummet på förslaget den, som med afseende på personlig begåfning, väl vitsordad tjenstgöring och den sökta sysslans särskilda behof anses vara den mest lämplige.*

2. *I andra rummet skall domkapitlet uppföra den bland de öfriga sökande, som bäst vitsordats med afseende på ådagalagd lärdom.*

3. *I tredje rummet* skall domkapitlet uppföra den, som bland de då kvarstående sökande längsta tiden i kyrkan tienstgjort.

4. Skulle, sedan det första förslagsrummet blifvit fylldt, bland de öfriga sökande icke någon anses innehafva sådan lärdom som kan berättiga honom till det andra förslagsrummet, så skall detta såsom det tredje upprättas med hänsyn till tjensteålder.

2:o) Presterlig syssla kan sökas af kompetent sökande tillhörande hvilket stift som helst.

3:o) Den regala församlingar tillkommande rätt att kalla 4:de profpredikant utsträcker till konsistoriella församlingar och gäller äfven vid tillsättning af komminister.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.

Stockholm den 24 Januari 1877.

Frith. Grafström.
